

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

**KOSZTY SPOŁECZNE
WYPADKÓW
PRZY PRACY**

Spis treści

I. KOSZTY WYPADKÓW PRZY PRACY	5
1. Koszty społeczne	5
2. Koszty ponoszone przez ZUS na świadczenia związane z wypadkami przy pracy	5
2.1. Podstawa prawna	5
2.2. Rodzaje świadczeń wypadkowych wypłacanych przez ZUS	6
3. Różnicowanie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe	15
II. PREWENCJA WYPADKOWA	19
1. Podstawa prawna	19
2. Działania realizowane przez ZUS w ramach prewencji wypadkowej	20
2.1. Analiza przyczyn i skutków wypadków przy pracy a zwłaszcza wypadków śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych, oraz chorób zawodowych	20
2.2. Upowszechnianie wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom	21
2.3. Prowadzenie prac naukowo-badawczych mających na celu eliminację lub ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe ...	28
III. PODSUMOWANIE	29

I. KOSZTY WYPADKÓW PRZY PRACY

1. Koszty społeczne

Koszty społeczne wypadków przy pracy powstałych w związku z niebezpiecznymi, szkodliwymi i uciążliwymi warunkami pracy są bardzo wysokie, oprócz aspektu humanitarnego mają znaczny wymiar ekonomiczny. Poza osobistym cierpieniem poszkodowanych i ich bliskich powodują one znaczne skutki finansowe. Koszty te ponoszone są przez:

- pracownika i jego rodzinę,
- pracodawcę,
- społeczeństwo.

Składa się na nie m.in.: obniżenie lub utrata zdrowia, leczenie i rehabilitacja, utrata przychodów, niższa wydajność i jakość wykonywanej pracy, wydatki na świadczenia zdrowotne, wypłata świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Organizacja i sposób finansowania systemu ubezpieczeń społecznych powoduje, że m.in. koszty wypadków przy pracy ponosi całe społeczeństwo. Instytucją zobowiązaną na mocy przepisów do przyznawania i wypłaty świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

2. Koszty ponoszone przez ZUS na świadczenia związane z wypadkami przy pracy

2.1. Podstawa prawna

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłaca świadczenia z tytułu wypadków przy pracy osobom objętym ubezpieczeniem wypadkowym. Podstawę prawną stanowią:

- ustawa z dnia 30 października 2002 r. *o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych*¹,

¹ t.j. Dz. U. z 2009, Nr 167, poz. 1322.

- ustawa z dnia 30 października 2002 r. *o zabezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach*²,
- ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. *o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa*³,
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. *o systemie ubezpieczeń społecznych*⁴.

2.2. Rodzaje świadczeń wypadkowych wypłacanych przez ZUS

Ubezpieczonym, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy, a także członkom rodziny w przypadku śmierci ubezpieczonego wskutek takiego wypadku przyznawane są następujące świadczenia:

1. długoterminowe:

- renta z tytułu niezdolności do pracy - dla ubezpieczonego, który stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy,
- renta szkoleniowa - dla ubezpieczonego, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy,
- renta rodzinna - dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty uprawnionego do renty z tytułu wypadku przy pracy,
- dodatek do renty rodzinnej – dla sieroty zupełnej,
- dodatek pielęgnacyjny;

2. krótkoterminowe:

- zasiłek chorobowy - dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy,
- świadczenie rehabilitacyjne - dla ubezpieczonego, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy,

² Dz. U. 2002, Nr 199, poz. 1674 ze zm.

³ t.j. Dz. U. z 2010, Nr 77, poz. 512 ze zm.

⁴ t.j. Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 ze zm.

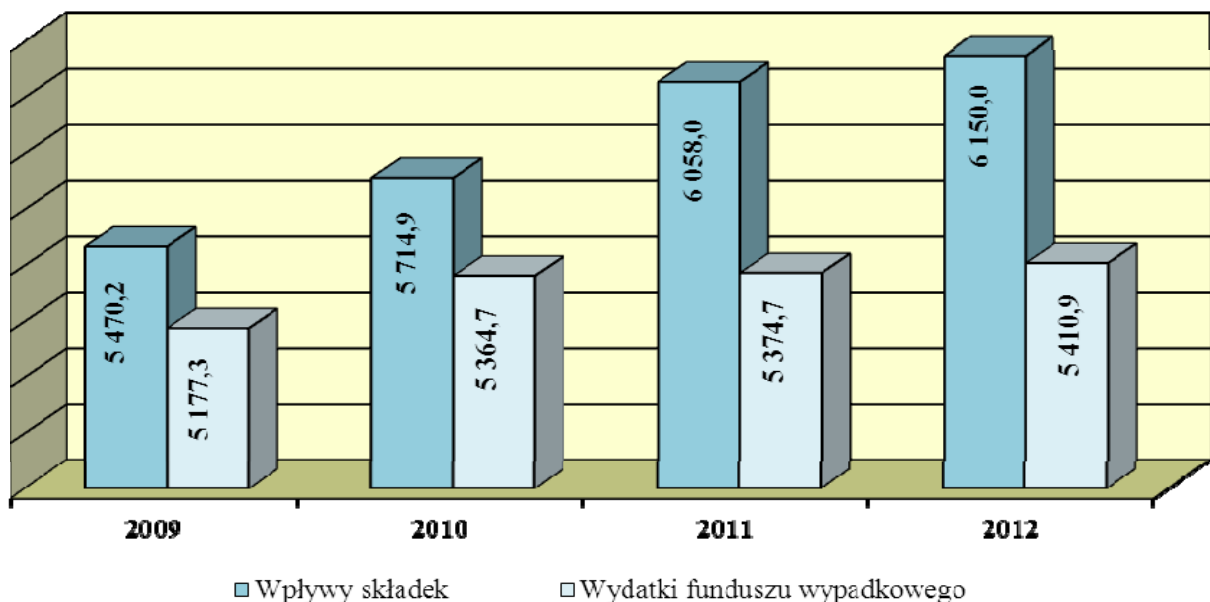
- zasiłek wyrównawczy - dla ubezpieczonego będącego pracownikiem, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu;

3. jednorazowe:

- jednorazowe odszkodowanie - dla ubezpieczonego, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty,
- pokrycie kosztów leczenia z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne.

Świadczenia wypadkowe wypłacane przez ZUS finansowane są głównie z funduszu wypadkowego wyodrębnionego w ramach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wpływy składek i wydatki funduszu wypadkowego prezentuje wykres 1.

Wykres 1. Fundusz wypadkowy w latach 2009 – 2012 (w mln zł)

Źródło: dane ZUS

Wydatki na świadczenia wypadkowe wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych według rodzajów świadczeń prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Wydatki na świadczenia wypadkowe z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wypłacone przez ZUS

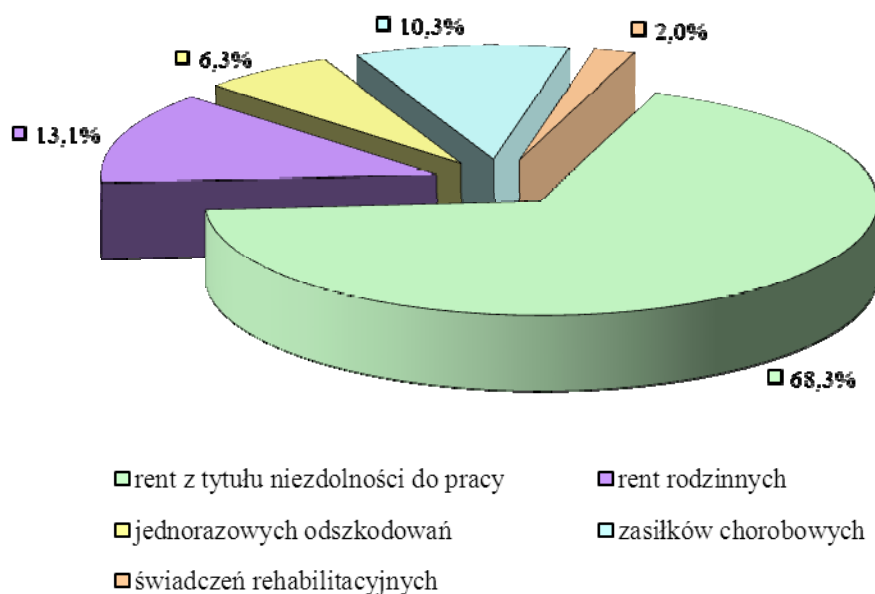
Wyszczególnienie	2009		2010		2011		2012	
	w mln zł	%*	w mln zł	%*	w mln zł	%*	w mln zł	%*
Wypłaty świadczeń ogółem	4 954,7	3,3	5 074,6	3,2	5 126,3	3,1	5 211,0	3,0
z tego:								
renty z tytułu niezdolności do pracy	3 426,5	2,3	3 494,0	2,2	3 504,4	2,2	3 557,7	2,0
renty rodzinne	645,2	0,4	665,1	0,4	675,2	0,4	683,9	0,4
jednorazowe odszkodowania	307,8	0,2	324,8	0,2	324,5	0,2	329,8	0,2
zasiłki chorobowe	487,8	0,3	500,0	0,3	526,3	0,3	536,7	0,3
świadczenia rehabilitacyjne	87,3	0,1	90,3	0,1	95,7	0,1	102,6	0,1
zasiłki wyrównawcze	0,1	0,0	0,3	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0
świadczenia zdrowotne	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0

* % wydatków ZUS na świadczenia pieniężne

Źródło: dane ZUS

W 2012 r. na świadczenia wypadkowe, obejmujące świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, wydatkowano 5 211 mln zł, co stanowiło 3% ogółu wydatków ZUS na świadczenia pieniężne. Ze struktury kwoty wypłat na świadczenia wypadkowe wynika, że najwyższy udział kwot - wynoszący 81,4% stanowią świadczenia długoterminowe, tj. wypadkowe renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinne.

Wykres 2. Struktura wydatków na świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych* wypłaconych przez ZUS w 2012 roku

* bez zasiłków wyrównawczych i świadczeń zdrowotnych

Źródło: dane ZUS

W 2012 r. wypadkowe renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacano średniomiesięcznie dla 204,1 tys. osób, odnotowując w porównaniu z poprzednimi latami systematyczny, powolny ich spadek. Z tytułu wypadków przy pracy świadczenia wypłacano przeciętnie miesięcznie dla 87,3 tys. osób, natomiast w 2012 r. przyznano 1 415 rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanych wypadkiem przy pracy.

Tabela 2. Przeciętna miesięczna liczba osób pobierających wypadkowe renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacone przez ZUS

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
	w tys.			
Renty wypadkowe z tytułu niezdolności do pracy*	221,2	214,7	209,3	204,1
w tym z tytułu:				
wypadków przy pracy	93,9	91,5	89,4	87,3
chorób zawodowych	111,9	108,4	105,6	102,9

* łącznie z rentami z tytułu wypadków w drodze do/z pracy

Źródło: dane ZUS

Tabela 3. Liczba osób, którym przyznano wypadkowe renty z tytułu niezdolności do pracy

Wyszczególnienie	2009		2010		2011		2012	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	Liczba	%
Renty wypadkowe z tytułu niezdolności do pracy	2 750	100,0	2 282	100,0	1 932	100,0	1 824	100,0
z tego z tytułu:								
wypadków przy pracy	1 843	67,0	1 583	69,4	1 418	73,4	1 415	77,6
chorób zawodowych	907	33,0	699	30,6	514	26,6	409	22,4
Średni wiek	49,4		49,3		49,5		49,6	
Przeciętny staż pracy*	25,8		24,9		25,3		24,9	

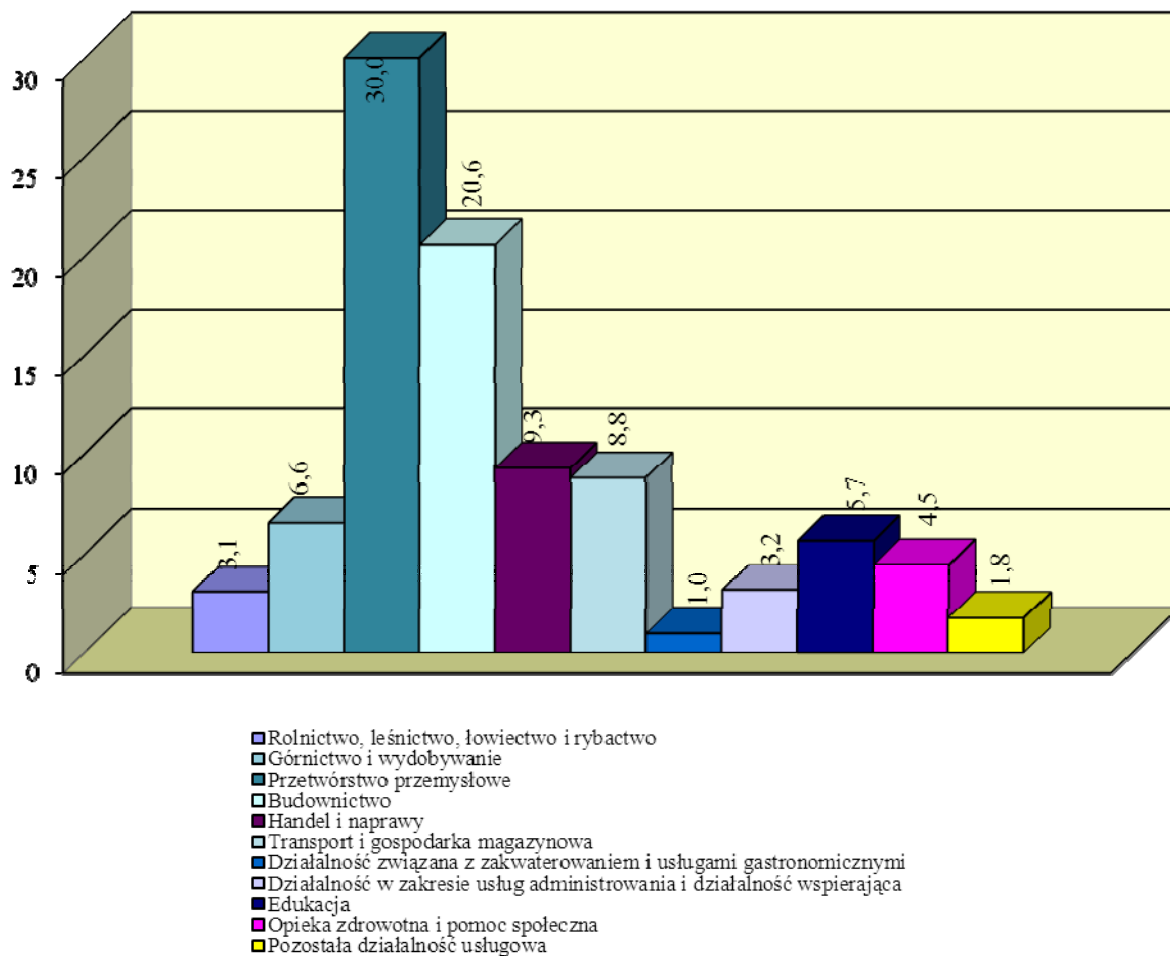
* staż pracy zawiera okresy składkowe i nieskładkowe (bez stażu hipotetycznego); przeciętny staż liczony z pełnej liczby miesięcy składkowych i nieskładkowych

Źródło: dane ZUS

Osoby, którym w 2012 r. przyznano rentę wypadkową to w zdecydowanej większości mężczyźni - 84,9%, średni wiek ogółu osób w momencie przyznania renty wynosił 49 lat i 7 miesięcy, a staż pracy 24 lata 11 miesięcy.

Wypadkowe renty z tytułu niezdolności do pracy przyznane były przede wszystkim zatrudnionym w przetwórstwie przemysłowym – 30% ogółu rent wypadkowych, w budownictwie – 20,6%, w handlu i naprawach – 9,3%, w transporcie i gospodarce magazynowej – 8,8%.

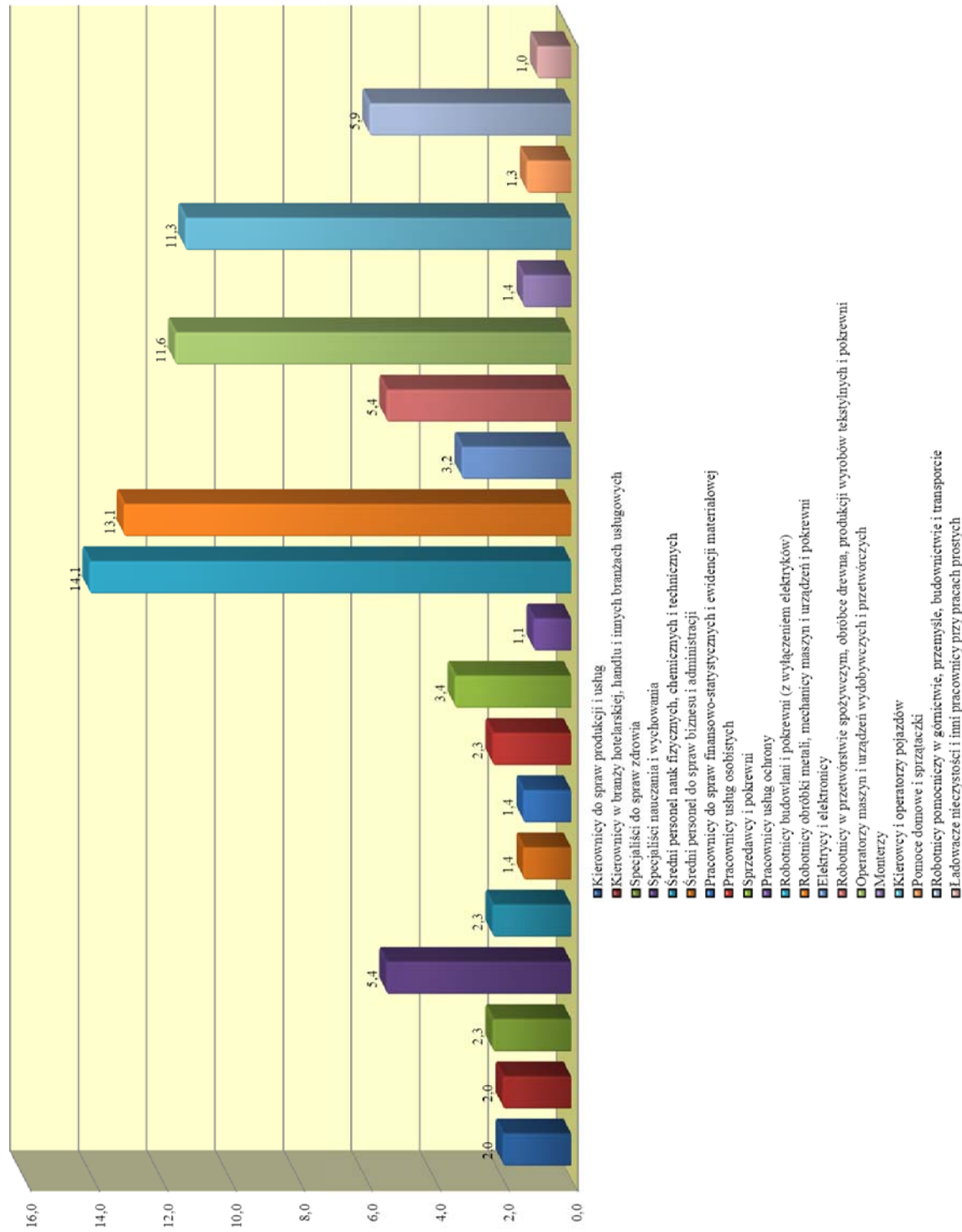
Wykres 3. Struktura najczęściej przyznanych wypadkowych rent z tytułu niezdolności do pracy przyznanych w 2012 r. wg sekcji gospodarki narodowej

Źródło: dane ZUS

W 2012 r. największą liczbę rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanych wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową przyznano robotnikom budowlanym – 14,1% ogółu. W dalszej kolejności byli to: robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń - 13,1%, operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych – 11,6%, kierowcy i operatorzy pojazdów – 11,3%.

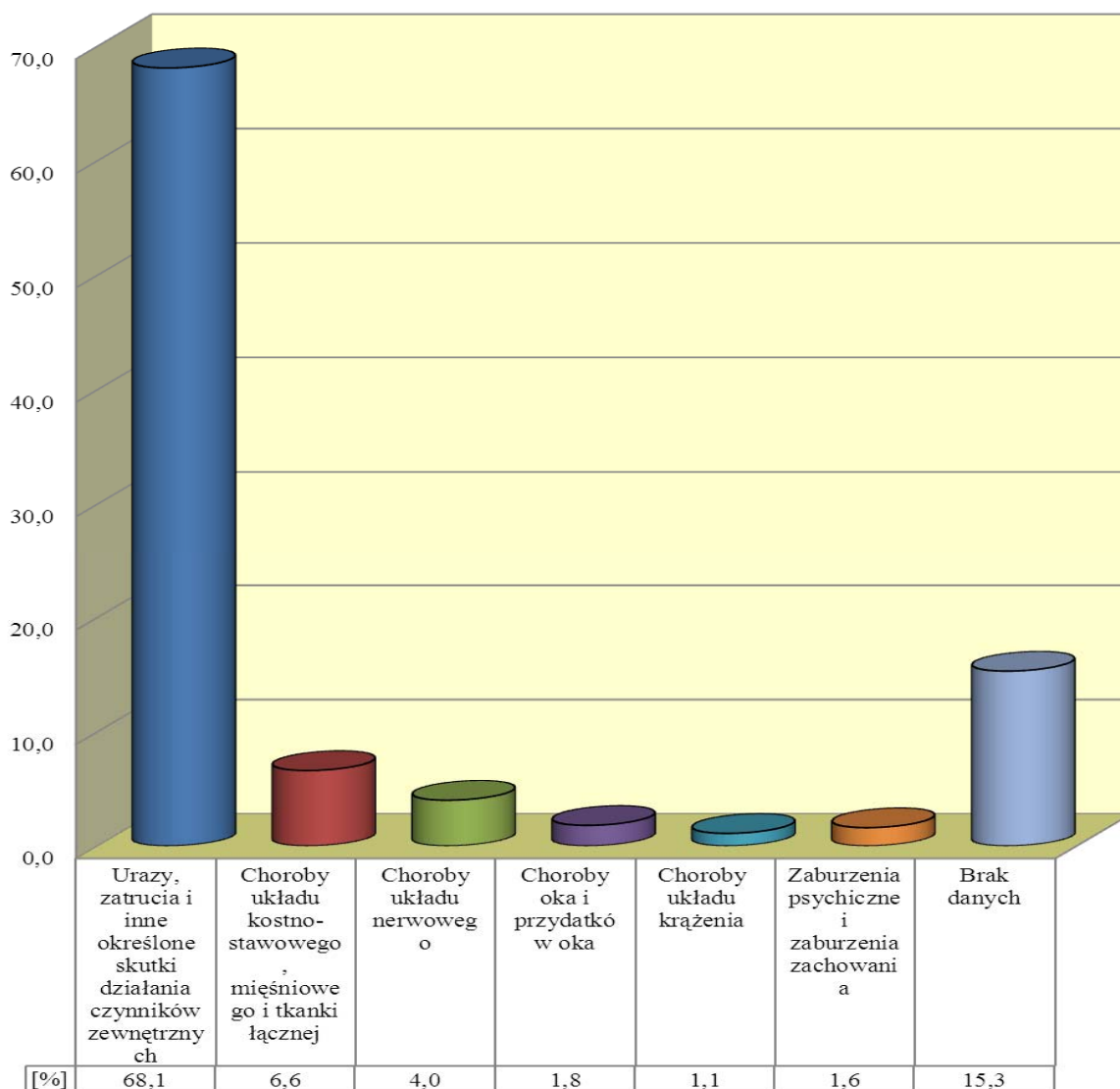
Wykres 4. Struktura wypadkowych rent z tytułu niezdolności do pracy przyznanych w 2012 r. wg wybranych zawodów i specjalności osób poszkodowanych

Źródło: dane ZUS

Najczęstszą przyczyną przyznania w 2012 r. renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy były urazy, zatrucia i inne określone skutki działania czynników zewnętrznych, które stanowiły 68,1% wszystkich przyznanych rent wypadkowych. Powyższe przyczyny dominowały zarówno wśród mężczyzn (69,3%) jak i kobiet (61,5%). Drugą co do wielkości przyczyną przyznania rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy były choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej, wśród mężczyzn stanowiły one 5,9%, natomiast u kobiet 10,8%. Na trzecim miejscu znajdują się choroby układu nerwowego, które były przyczyną przyznania świadczenia u 4% mężczyzn i 5,2% kobiet.

Wykres 5. Struktura wypadkowych rent z tytułu niezdolności do pracy przyznanych w 2012 r. wg wybranych grup chorobowych i płci rencistów

Źródło: dane ZUS

Kolejną pozycję wydatków na wypadkowe świadczenia długoterminowe stanowią renty rodzinne. W 2012 r. wypadkowe renty rodzinne wypłacano średniomiesięcznie 27,1 tys. osób. Z tytułu wypadków przy pracy renty rodzinne pobierało przeciętnie miesięcznie 19,3 tys., natomiast w 2012 r. przyznano nowe świadczenia 369 osobom.

Tabela 4. Przeciętna miesięczna liczba osób pobierających wypadkowe renty rodzinne wypłacane przez ZUS

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012
	w tys.			
Renty wypadkowe z tytułu niezdolności do pracy*	29,0	28,4	27,8	27,1
w tym z tytułu:				
wypadków przy pracy	20,5	20,1	19,7	19,3
chorób zawodowych	4,5	4,5	4,4	4,4

* łącznie z liczbą osób pobierających wypadkowe renty rodzinne z tytułu wypadków w drodze do/z pracy

Źródło: dane ZUS

Tabela 5. Liczba osób, którym przyznano wypadkowe renty rodzinne

Wyszczególnienie	2009		2010		2011		2012	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Renty rodzinne wypadkowe	557	100,0	564	100,0	522	100,0	471	100,0
z tego z tytułu:								
wypadków przy pracy	429	77,0	458	81,2	397	76,1	369	78,3
chorób zawodowych	128	23,0	106	18,8	125	23,9	102	21,7

Źródło: dane ZUS

Ubezpieczonemu poszkodowanemu w wypadku przy pracy lub na skutek choroby zawodowej przysługuje jednorazowe odszkodowanie. Wysokość kwoty jednorazowego odszkodowania jest uzależniona od:

- orzeczonego procentu uszczerbku na zdrowiu,
- kwoty przysługującej w momencie wydania przez ZUS decyzji ustalającej prawo do jednorazowego odszkodowania, ogłaszanej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Podstawę przyznania jednorazowego odszkodowania stanowi wydane przez lekarza orzecznika ZUS lub komisję lekarską ZUS orzeczenie ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu. W 2012 r. wypłacono 78 397 jednorazowych odszkodowań, z czego 97,3% stanowiły odszkodowania przyznane z tytułu wypadków przy pracy.

Tabela 6. Liczba wypłaconych jednorazowych odszkodowań

Wyszczególnienie	2009		2010		2011		2012	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
OGÓŁEM	78 976	100,0	79 180	100,0	79 172	100,0	78 397	100,0
w tym z tytułu:								
wypadków przy pracy	76 043	96,3	76 357	96,4	76 817	97,0	76 325	97,3
chorób zawodowych	2 858	3,6	2 764	3,5	2 294	2,9	2 021	2,6

* łącznie z liczbą wypłaconych jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków w drodze do/z pracy

Źródło: dane ZUS

3. Różnicowanie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe

Ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych nakłada na pracodawców obowiązek opłacania składek na to ubezpieczenie wprowadzając jednocześnie różnicowanie stopy procentowej tych składek

Zasady różnicowania stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe w zależności od poziomu zagrożenia wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi określają:

- ustawa z dnia 30 października o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych⁵,
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków⁶.

Zgodnie z przywołanymi przepisami, płatnicy składek na ubezpieczenie wypadkowe zostali podzieleni na dwie grupy:

- zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego nie więcej niż 9 ubezpieczonych,
- zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych.

Najwyższa stopa procentowa składki ustalona na okres od 1 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. wynosi 3,86%. Dla płatników zgłaszających do ubezpieczenia wypadkowego nie więcej niż 9 ubezpieczonych stopa procentowa składki, liczona jako 50% najwyższej spośród stóp procentowych ustalonych dla poszczególnych grup działalności, wynosi 1,93%.

Płatnikom składek zgłaszającym do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych, wysokość stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe ustala Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W celu ustalenia przez ZUS stopy procentowej składki wykorzystuje się składane przez tych płatników trzy kolejne „*Informacje o danych do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe ZUS IWA*”. Dokument ten zawiera, między innymi, dane do ustalenia kategorii ryzyka dla płatnika składek, to jest:

- rodzaj działalności według PKD,
- liczbę poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem, które miały miejsce w roku, za który składana jest Informacja ZUS IWA,
- liczbę poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich,
- liczbę zatrudnionych w warunkach zagrożenia.

Każda z powyższych Informacji o wypadkowości – z trzech kolejnych lat – jest brana pod uwagę w algorytmie wyliczającym cząstkowe kategorie ryzyka i w dalszej kolejności przy ustalaniu stopy procentowej składki. Natomiast do ustalenia grupy działalności brany jest pod uwagę rodzaj działalności według PKD wykazany przez płatnika w składanej jako ostatniej Informacji ZUS IWA. Na dzień 30 kwietnia 2012 r. Informację ZUS IWA za 2011 rok o danych do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe złożyło 163 tys. płatników.

⁵ t.j. Dz. U. z 2009, Nr 167, poz. 1322.

⁶ Dz. U. 2002, Nr 200, poz. 1692 ze zm.

Z roku na rok rośnie liczba płatników, którym ZUS ustala wysokość stopy procentowej składki. Na rok składkowy od 1 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. ZUS ustalił wysokość stopy procentowej składki dla 136,5 tys. płatników. Udział płatników składających po raz trzeci *Informację ZUS IWA* wahał się w latach 2011-2012 od 84,2% do 83,7% ogólnej liczby płatników, którzy złożyli tę *Informację*.

Jak wcześniej wspomniano, w rozporządzeniu do grup działalności przypisane są kategorie ryzyka wraz ze stopą procentową składki. Natomiast dla poszczególnych płatników kategorię ryzyka ustala ZUS. Kategoria ryzyka ustalana jest przez ZUS dla poszczególnych płatników na podstawie danych wykazanych w *Informacjach ZUS IWA* za trzy kolejne, ostatnie lata kalendarzowe, na podstawie cząstkowych kategorii ryzyka odpowiadających:

- wskaźnikowi poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem,
- wskaźnikowi poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich,
- wskaźnikowi zatrudnionych w warunkach zagrożenia.

Za 2011 rok płatnicy składek wykazali w *Informacji ZUS IWA* liczbę 111,3 tys. poszkodowanych w wypadkach przy pracy, w tym 1,0 tys. poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich oraz 290,0 tys. osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, tj. w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

W 2011 r., w porównaniu do 2010 r., wykazano o 1,2% mniej poszkodowanych w wypadkach przy pracy, o 7,3% mniej poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich oraz o 0,6% mniej zatrudnionych w warunkach zagrożenia.

Tabela 7. Dane do ustalenia kategorii ryzyka przekazane przez płatników składek na ubezpieczenie wypadkowe w Informacji ZUS IWA^{*}

Wyszczególnienie	2010 [*]	2011 ^{**}	2010 = 100
Poszkodowani w wypadkach przy pracy ogółem	112 569	111 252	98,8
w tym:			
poszkodowani w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich	1 061	984	92,7
udział %	0,9	0,9	x
zatrudnieni w warunkach zagrożenia	291 674	290 034	99,4

^{*} dane za 2010 r. wg stanu na dzień 30 kwietnia 2011 r.

^{**} dane za 2011 r. wg stanu na dzień 30 kwietnia 2012 r.

Źródło: dane ZUS

Najwięcej poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem zgłosili płatnicy prowadzący działalność w przetwórstwie przemysłowym – 34,6% zgłoszonych poszkodowanych, w handlu – 12,5%, w budownictwie - 9,1%. Największa śmiertelność oraz liczba wypadków ciężkich wystąpiła w przetwórstwie przemysłowym – 33,7% zgłoszeń oraz w budownictwie – 20,0%. W warunkach zagrożenia zatrudnionych było w przetwórstwie przemysłowym – 55,1% zgłoszonych przez płatników, w górnictwie – 17,5% oraz w budownictwie – 8,4%.

Drugim elementem, obok kategorii ryzyka, wpływającym na stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe, to jest na jej obniżenie lub podwyższenie, ustalonym dla poszczególnych płatników w ramach grup działalności jest tzw. wskaźnik korygujący. Wskaźnik korygujący jest ustalany indywidualnie dla każdego płatnika składek na podstawie różnicy między kategorią ryzyka określoną w rozporządzeniu dla grupy działalności, do której płatnik należy, a kategorią ryzyka ustaloną przez ZUS dla danego płatnika na podstawie złożonych przez niego informacji o wypadkowości za trzy kolejne, ostatnie lata kalendarzowe.

Od 1 kwietnia 2009 r. obowiązuje również i w omawianym okresie składkowym od 1 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. 11 wskaźników korygujących. Rozpiętość wskaźnika korygującego wynosi od 0,5 do 1,5.

Tabela 8. Struktura płatników* składek na ubezpieczenie wypadkowe, którym ZUS ustalił wskaźnik korygujący na podstawie *Informacji ZUS IWA* złożonej po raz kolejny, trzeci rok

Wysokość wskaźnika korygującego	Rok składkowy 2012/2013	
	liczba płatników	w odsetkach
Ogółem	136 460	100,0
0,5	10 299	7,5
0,6	9 113	6,7
0,7	6 646	4,9
0,8	15 964	11,7
0,9	47 990	35,2
1	32 192	23,6
1,1	5 110	3,7
1,2	2 857	2,1
1,3	1 935	1,4
1,4	1 631	1,2
1,5	2 723	2,0

* Liczba płatników wg stanu na dzień 30 kwietnia 2012 r.

Źródło: dane ZUS

Ustalona dla danego płatnika składek stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe obowiązuje przy wyliczaniu należnych składek za wszystkich ubezpieczonych zgłoszonych do ubezpieczenia wypadkowego przez tego płatnika. Mechanizm różnicowania składki na ubezpieczenie wypadkowe ma na celu zachęcenie pracodawców do poprawy warunków pracy oraz dbanie o bezpieczeństwo pracowników. Zasadą jest, że im więcej wypadków, tym składka jest wyższa. W zależności bowiem od stwierdzonej u płatnika liczby wypadków przy pracy i osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, wysokość stopy procentowej może być podniesiona lub obniżona.

II. PREWENCJA WYPADKOWA

1. Podstawa prawna

Od 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje zadania z zakresu prewencji wypadkowej na podstawie art. 37 ustawy z dnia 30 października 2002 r. *o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych*.

Podejmowane działania mają na celu ograniczenie liczby wypadków przy pracy i przypadków występowania chorób zawodowych oraz zmniejszenie kwoty wydatków na świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Realizując zadania ustawowe w latach 2003 – 2012 Zakład Ubezpieczeń Społecznych:

1. zamawiał materiały analityczne dotyczące przyczyn i skutków wypadków przy pracy, a zwłaszcza wypadków śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych oraz chorób zawodowych,
2. upowszechniał wiedzę o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom,
3. zamawiał prace naukowo-badawcze mające na celu eliminację i ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe.

W wyniku nowelizacji art. 37 ustawy z dnia 30 października 2002 r. *o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych* od 2013 r. dotychczasowy katalog zadań z zakresu prewencji wypadkowej realizowanych przez Zakład został poszerzony o nowe dodatkowe zadanie, tj. dofinansowywanie działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, prowadzonych przez

płatników składek - w aspekcie wpływu na powstawanie wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Do 2012 r. kwota środków finansowych przeznaczonych na działalność związaną z zapobieganiem wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym określana była corocznie w wysokości do 1% należnych składek na ubezpieczenie wypadkowe, przewidzianych w planie finansowym Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na dany rok budżetowy. W wyniku nowelizacji art. 37 powołanej wyżej ustawy kwota przeznaczona na prewencję wypadkową będzie sukcesywnie zwiększana w następujący sposób:

- 1) w okresie do dnia 31 grudnia 2013 r. - do 0,50%,
- 2) w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r. - od 0,50% do 1,00%,
- 3) w okresie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. - od 0,65% do 1,00%,
- 4) w okresie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. - od 0,80% do 1,00%,
- 5) w okresie od dnia 1 stycznia 2017 r. - od 1,00%

- należnych składek na ubezpieczenie wypadkowe, przewidzianych w planie finansowym Funduszu Ubezpieczenia Społecznego na dany rok budżetowy.

Kwota wydatków na prewencję wypadkową określona w ustawie budżetowej na 2013 r. wynosi 3 690 000 zł.

2. Działania realizowane przez ZUS w ramach prewencji wypadkowej

2.1. Analiza przyczyn i skutków wypadków przy pracy a zwłaszcza wypadków śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych, oraz chorób zawodowych

Zamawiane przez Zakład analizy są źródłem informacji o przyczynach i skutkach wypadków przy pracy i chorób zawodowych w sektorach gospodarki o największej liczbie wypadków i chorób zawodowych. Wykonane opracowania analityczne mają istotne znaczenie przy planowaniu tematyki szkoleń organizowanych przez ZUS, skierowanych do pracodawców i pracowników zakładów pracy z branż o największej wypadkowości, a także przy planowaniu i realizacji pozostałych działań propagujących wiedzę o zagrożeniach występujących w środowisku pracy oraz sposobach zapobiegania tym zagrożeniom.

W 2012 r. Zakład zamówił wykonanie analiz o następującej tematyce:

- Analiza przyczyn i skutków wypadków przy pracy w latach 2006 – 2011, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów (rodzaje przedsiębiorstw, zawody, czynności wykonywane na stanowiskach pracy), w których wypadki przy pracy powodują największe straty ekonomiczne i społeczne oraz określenie rekomendacji dotyczących działań prewencyjnych – wykonawca Pracownia Badań i Doradztwa „Re – Source”;
- Analiza porównawcza dotycząca przyczyn chorób zawodowych mająca na celu określenie dynamiki zmian w tym zakresie wraz określeniem rekomendacji dotyczących działań prewencyjnych – wykonawca Pracownia Badań i Doradztwa „Re – Source”.

2.2. Upowszechnianie wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom

Jest to najszerszy obszar działalności Zakładu w zakresie prewencji wypadkowej. W jego ramach prowadzona jest działalność popularyzatorska i promocyjna na rzecz eliminowania zagrożeń zawodowych. Stosowane są różne formy jak np.: szkolenia, publikacje i upowszechnianie broszur, ulotek, plakatów z zakresu bezpieczeństwa i ochrony człowieka w środowisku pracy, zakup środków ochrony indywidualnej przeznaczonych dla laureatów programów prewencyjnych Państwowej Inspekcji Pracy, kampanie zdrowotne oraz informacyjne. Działania te mają na celu podnoszenie skuteczności prowadzonej przez Zakład prewencji wypadkowej, a w szczególności kształtowanie w świadomości pracodawców i pracowników właściwego podejścia w dziedzinie bezpiecznego środowiska w miejscu pracy, a także propagowanie właściwych wzorców w tym zakresie.

2.2.1. Szkolenia

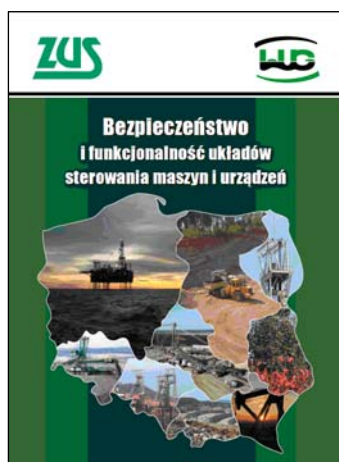
W latach 2009 - 2012 Zakład Ubezpieczeń Społecznych przeprowadził łącznie 696 szkoleń, w których uczestniczyło 18 763 osób. W trakcie szkoleń ich uczestnicy pozyskują wiedzę na temat: czynników, które mogą powodować zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia pracowników podczas wykonywania pracy, przepisów prawa dotyczących zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz obowiązków i odpowiedzialności pracodawców i pracowników, wykonywania pracy w sposób bezpieczny dla siebie i innych osób. Ponadto szkolenia umożliwiają uczestnikom zapoznanie się z nowymi rozwiązaniami techniczno-organizacyjnymi dotyczącymi zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

W 2012 r. Zakład zorganizował 179 szkoleń skierowanych do pracodawców małych i średnich przedsiębiorstw, m.in. w następujących sektorach: budownictwo, ochrona zdrowia, transport, przetwórstwo przemysłowe, podczas których przeszkolono 4 921 osób.

Przykładowa tematyka szkoleń:

- Prewencja wypadkowa. Wypadki przy pracy – najczęstsze przyczyny, procedury postępowania,
- Prawo pracy,
- Psychologiczne właściwości człowieka a wykonywanie pracy,
- Pierwsza pomoc przedmedyczna,
- Techniczne bezpieczeństwo pracy,
- Ryzyko zawodowe i zarządzanie bezpieczeństwem pracy,
- Praktyczne zasady bezpiecznej eksploatacji maszyn i urządzeń,
- Szkodliwe czynniki biologiczne w środowisku pracy – charakterystyka, kontrola i ocena narażenia,
- Stres w pracy oraz jego wpływ na występowanie wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- Zagrożenia występujące w środowisku pracy związane powstawaniem pylic,
- Zespół chorego budynku – narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe, systemy wentylacji i klimatyzacji w pomieszczeniach biurowych,
- Ocena ryzyka oraz metody zapobiegania zagrożeniom zdrowia pracowników zatrudnionych w warunkach mikroklimatu gorącego i zimnego.

W 2012 r., poprzez zamówienie opracowania i druku materiałów szkoleniowych w formie poradników, Zakład przyczynił się do promowania bezpiecznych zachowań wśród

pracowników dozoru ruchu podziemnych zakładów górniczych podczas szkoleń organizowanych przez Wyższy Urząd Górniczy. Zakład zamówił opracowanie materiałów szkoleniowych o następującej tematyce:

- Bezpieczeństwo i funkcjonalność układów sterowania maszyn i urządzeń górniczych,
- Organizacja prac przy urządzeniach i instalacjach elektrycznych,
- Bezpieczeństwo przy prowadzeniu robót szybowych,

- Zasady bezpiecznego prowadzenia jazdy ludzi w podziemnych zakładach górniczych,
- Profilaktyka w zakresie zwalczania pyłów szkodliwych dla zdrowia.

2.2.2. Elektroniczne narzędzia instruktażowe

W 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zamówił wykonanie narzędzia umożliwiającego interaktywną symulację komputerową zdarzeń wypadkowych przy pracy, mającego na celu minimalizację kosztów społecznych ponoszonych z tytułu wypadków w budownictwie. Zamówione narzędzie stanowi materiał szkoleniowy oparty na autentycznych wypadkach, które się wydarzyły. Opracowane scenariusze dotyczą: wypadku ciężkiego przy pracach na wysokości, wypadku ciężkiego przy prowadzeniu prac rozbiórkowych, wypadku ciężkiego przy pracach transportowych oraz wypadku ciężkiego przy pracach ziemnych.

Aplikacja – na płycie DVD, została załączona w formie insertu do *Gazety Prawnej*, *Inspektora Pracy* oraz do czasopisma *ATEST*, a także upowszechniana jest jako materiał poglądowy podczas szkoleń z zakresu bezpieczeństwa pracy organizowanych przez terenowe jednostki organizacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ze względu na wysoką liczbę poszkodowanych w wypadkach przy pracy w górnictwie 2011 r. Zakład zamówił wykonanie aplikacji zawierającej filmy (animacje) szkoleniowe, dotyczące zagrożeń występujących w górnictwie do dystrybucji na płycie DVD o następującej tematyce: właściwa eksploatacja maszyn i urządzeń budowy przeciwwybuchowej, prezentacja

wypadków związanych z transportem przenośnikami, zagrożenia związane z wybuchem pyłu węglowego. Animacje umieszczone na płycie przedstawiają rzeczywiste sytuacje związane z wypadkiem, uświadamiają odbiorcom skutki niewłaściwego sposobu postępowania, przedstawiają bezpieczny sposób prowadzenia robót górniczych, bezpieczne użytkowanie maszyn i urządzeń górniczych.

W 2012 r. zostało zamówione powielenie na płytach DVD aplikacji, które następnie upowszechniono między innymi w formie insertu do *Trybuny Górniczej* oraz regionalnego wydania *Gazety Wyborczej* ukazującego się w Katowicach i w Krakowie.

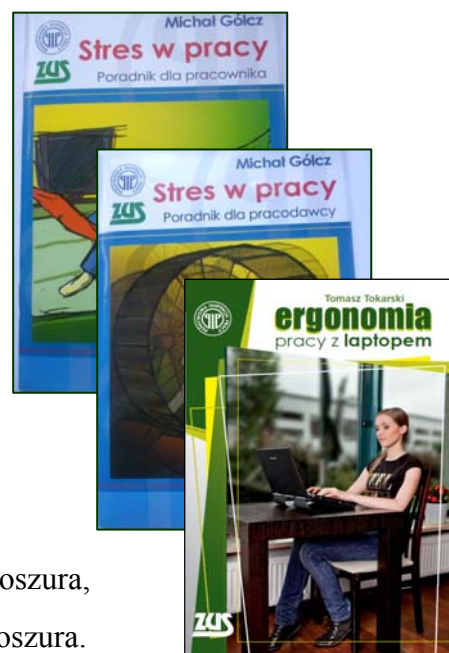
2.2.3. Materiały informacyjne z zakresu bezpieczeństwa pracy

Każdego roku Zakład zamawia druk i dystrybucję materiałów informacyjnych w formie broszur, ulotek i plakatów skierowanych w szczególności do pracowników i pracodawców reprezentujących przedsiębiorstwa z branż cechujących się wysoką wypadkowością. Tematyka tych publikacji związana jest również z zagrożeniami, które mogą wystąpić w każdym miejscu pracy, tj. ze stresem, mobbingiem czy też niewłaściwym pod względem ergonomii przystosowaniem miejsca pracy.

Znaczna część materiałów publikowana jest we współpracy z Państwową Inspekcją Pracy na mocy Porozumienia zawartego w dniu 5 listopada 2010 r. między Głównym Inspektorem Pracy a Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Pracy i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Przykładowe tytuły upowszechnionych materiałów informacyjnych publikowanych w ramach współdziałania Zakładu z Państwową Inspekcją Pracy:

- ABC bhp - książka,
- Bezpieczeństwo pracy w budownictwie - broszura,
- Siatki, które ratują życie – broszura,
- Ergonomia pracy z laptopem – broszura,
- Czas pracy – ulotka,
- Poślizgnięcia i potknięcia- ulotka,
- Stres w pracy. Poradnik dla pracodawców – broszura,
- Stres w pracy. Poradnik dla pracowników – broszura.

W 2012 r. Zakład zamówił opracowanie publikacji w formie podręcznika skierowanego do osób podejmujących pierwszą pracę zawodową, przedstawiającego w przystępny sposób podstawowe prawa i obowiązki pracownika oraz obowiązki pracodawcy wobec pracownika, obejmującego również problematykę zagrożeń występujących w środowisku pracy, oceny ryzyka zawodowego oraz kontroli i nadzoru nad warunkami

bezpieczeństwa i higieny pracy - promującego ideę bezpiecznej pracy. Wpływ na zamówienie powyższego opracowania miała odnotowana w 2011 r. duża liczba wypadków wśród pracowników o stażu pracy na zajmowanym stanowisku w zakładzie wynoszącym do 1 roku i mniej (ponad 30% ogółu wypadków w 2011 r.).

Przygotowana publikacja zostanie upowszechniona m.in. w szkołach ponadgimnazjalnych, np. liceach zawodowych, technikach, szkołach zawodowych, a także na szkoleniach organizowanych przede wszystkim dla pracowników podejmujących pracę na danym stanowisku lub pracowników o stażu na danym stanowisku pracy do 1 roku.

W ramach zapobiegania chorobom zawodowym w 2012 r. Zakład zamówił opracowanie ulotki pt.: „Zaburzenia głosu o podłożu zawodowym. Jak zapobiegać i leczyć?”, która w jest upowszechniona m. in. przy udziale Wojewódzkich Ośrodków Medycyny Pracy. W bieżącym roku planuje się upowszechnienie opracowania na szeroką skalę poprzez zamówienie jej druku i dystrybucji przez oddziały Zakładu.

2.2.4. Zapobieganie i ograniczanie ryzyka zawodowego

Zakład propaguje i wspiera inicjatywy w zakresie skutecznego zapobiegania i ograniczania ryzyka zawodowego w przedsiębiorstwie oraz działania pracodawców na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w pracy. Od 2010 r. corocznie Zakład zamawia i wręcza wspólnie z Państwową Inspekcją Pracy pakiety środków ochrony indywidualnej przeznaczone dla pracowników małych i średnich przedsiębiorstw. Są to przedsiębiorstwa, które zostały laureatami programów prewencyjnych dotyczących poprawy bezpieczeństwa pracy, organizowanych przez Okręgowe Inspektoraty Pracy. Prowadzona od kilku lat akcja ma na celu popularyzację i promocję właściwego podejścia do ochrony życia i zdrowia pracowników w miejscu pracy. Zawartość zakupionych zestawów środków ochrony indywidualnej jest zróżnicowana w zależności od branż reprezentowanych przez laureatów.

Fot. Małgorzata Bakula

W 2012 r. Zakład wziął udział w programie prewencyjno-informacyjnym dotyczącym dostosowania maszyn do minimalnych wymagań w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w przetwórstwie tworzyw sztucznych.

Podjęte przez Zakład działania mają na celu propagowanie inicjatyw zmierzających do poprawy warunków poprzez nagrodzenie przedsiębiorców wyróżniających się w zakresie stwarzania bezpiecznych warunków w środowisku pracy oraz ograniczania i eliminowania zagrożeń wypadkowych. Nagrodami w powyższym programie są urządzenia - odkurzacze przemysłowe o wszechstronnym działaniu stosowanym w celu minimalizowania zagrożeń występujących w środowisku pracy w przemyśle przetwórczym.

2.2.5. Kampanie

W latach 2009-2010 Zakład Ubezpieczeń Społecznych we współpracy z Instytutem Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi prowadził program badań foniatrycznych osób zawodowo posługujących się głosem, w tym nauczycieli, dziennikarzy i wykładowców. Chętni, którzy zakwalifikowali się do programu mogli bezpłatnie skorzystać ze specjalistycznego badania foniatrycznego (badanie otolaryngologiczne i badania foniatryczne z wykonaniem wideolaryngologii lub stroboskopii), konsultacji logopedycznej i psychologicznej oraz instruktażu właściwej emisji głosu. Osoby przebadane otrzymały poradnik zawierający zalecenia dotyczące właściwej emisji głosu. W ramach kampanii zostało przebadanych 1 200 osób.

W latach 2009-2011 ZUS, we współpracy z Państwową Inspekcją Pracy, prowadził społeczną kampanię informacyjną „Bezpieczeństwo pracy w budownictwie – upadki i poślizgnięcia”. W ramach tej kampanii w mediach, stacjach telewizyjnych i radiowych emitowane były spoty propagujące bezpieczne warunki pracy. Badanie ewaluacyjne podsumowujące kampanię z 2011 roku pokazało, że zetknęło się z nią 80% badanych. Kampania była nie tylko zauważona, ale jak się okazuje, powinna również odnieść wymierny

efekt w poprawie bezpieczeństwa pracy. W efekcie kampanii respondenci zamierzają przede wszystkim zwrócić większą uwagę na bezpośredni nadzór w zakresie stosowania środków ochrony zbiorowej i indywidualnej. W celu wzmocnienia przekazu, jaki miała kampania medialna zamówiono i upowszechniono we współpracy z Państwową Inspekcją Pracy billboard „Szanuj życie – Bezpieczna praca na wysokości” umieszczając go na największych placach budowy w Polsce.

W roku 2012 we współpracy z Państwową Inspekcją Pracy Zakład uczestniczył w kampanii pod hasłem „Szanuj życie! Profesjonaliści pracują bezpiecznie” dotyczącej przeciwdziałania wypadkom przy pracy w budownictwie i promującej wzorzec pracownika – profesjonalisty. W ramach kampanii Zakład zamówił zakup czasu antenowego w celu emisji spotu informacyjnego w stacjach telewizyjnych o zasięgu ogólnopolskim. W efekcie powyższego działania 85,7% osób, do których kierowana była kampania zobaczyło spot przynajmniej raz, natomiast 71,7% osób obejrzało spot przynajmniej trzykrotnie.

W ramach członkostwa w Krajowej Sieci Partnerów Krajowego Punktu Centralnego Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uczestnikiem polskiej edycji europejskiej kampanii informacyjnej "Partnerstwo dla prewencji" prowadzonej w latach 2012 – 2013, promującej zdrowe i bezpieczne miejsce pracy. Zakład podjął szereg działań mających na celu promowanie zagadnień z zakresu prowadzonej kampanii, m.in. poprzez: zamieszczenie artykułu w kwartalniku Prewencja i Rehabilitacja, opublikowanie banneru na stronie internetowej Zakładu oraz powielenie płyty DVD pt: „Napo w ... Partnerstwo dla Prewencji”, która zostanie upowszechniona przez oddziały ZUS w ramach prowadzonych działań edukacyjnych z zakresu prewencji wypadkowej, w tym m.in. podczas szkoleń.

2.2.6. Dofinansowania

Dużą rolę odgrywają działania Zakładu związane z dofinansowaniem konferencji lub sympozjów naukowych, które umożliwiają wymianę doświadczeń i dobrych praktyk związanych z zapobieganiem i eliminowaniem zagrożeń w środowisku pracy, a także dostarczają cennych informacji na temat nowych rozwiązań w tym zakresie.

W 2012 r. Zakład dofinansował osiem wydarzeń z zakresu prewencji wypadkowej:

- IV Forum Ergonomiczne "Bezpieczeństwo, praca i zdrowie",
- VI Międzynarodowy Poznański Kurs Chirurgii Barku, Łokcia i Nadgarstka. Artroskopia, Endoprotezoplastyka, Złamania, Rehabilitacja,
- „Bezpieczne Praktyki i Środowisko 2012”,
- Konferencja „Wypadek to nie przypadek - bezpieczeństwo pracy w budownictwie”,
- VI Międzynarodowa Konferencja "Working on Safety" 2012,
- X Międzynarodowa Konferencja Naukowo - Techniczna CLOTECH' 2012,
- V Ogólnopolska Konferencja miesięcznika ATEST – Ochrona Pracy: "Praktyczne aspekty oceny ryzyka jako podstawa działań behapowskich w firmie",
- Ogólnopolski Konkurs Poprawy warunków pracy,
- Sympozjum „Prewencja wypadkowa – stres a wypadki przy pracy”.

2.3. Prowadzenie prac naukowo-badawczych mających na celu eliminację lub ograniczenie przyczyn powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe

Prace naukowo-badawcze zamawiane przez Zakład wykorzystywane są przede wszystkim podczas szkoleń prowadzonych w oddziałach ZUS i przeznaczonych dla pracodawców, a tym samym przyczyniają się do popularyzacji i promocji wiedzy o bezpiecznym środowisku w miejscu pracy.

Istotnymi wynikami zamawianych prac, obok ich wartości naukowo-badawczej są przygotowywane materiały o charakterze szkoleniowym przeznaczone głównie dla pracodawców lub osób odpowiedzialnych za zapewnienie bezpiecznych warunków pracy.

W 2012 r. Zakład zamówił w ramach dwuletniego projektu wykonanie prac naukowo-badawczych o następującej tematyce:

- *Bezpieczeństwo użytkowania maszyn i urządzeń zgodnie z wymaganiami określonymi w dyrektywach europejskich.* Celem pracy jest opracowanie metodyki doboru i kontroli stosowania dodatkowych, technicznych środków ochronnych do maszyn;
- *Wskazania prewencyjne określone na podstawie badań mobbingu i innych form przemocy wpływających na wypadkowość.* Celem pracy jest opracowanie wytycznych w zakresie prewencji mobbingu i przemocy w środowisku pracy z przeznaczeniem dla kadry kierowniczej, przedstawicieli pracowników, specjalistów bhp i pracowniczej służby zdrowia;

- *Czynniki wpływające na wypadki w budownictwie u pracowników młodych i starszych.* Celem pracy jest zbadanie indywidualnych i organizacyjnych determinant przyczyn wypadków osób zatrudnionych w budownictwie oraz opracowanie wytycznych dotyczących sposobów im przeciwdziałania i ograniczania obciążenia układu mięśniowo-szkieletowego;
- *Badanie i ocena obciążenia pracą osób zatrudnionych w ratownictwie medycznym i pomocy społecznej.* Celem pracy jest zbadanie i ocena obciążenia pracą osób zatrudnionych w ratownictwie medycznym i pomocy społecznej oraz opracowanie zaleceń dla pracodawców, organizatorów pracy oraz pracowników sektora opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w zakresie prewencji wypadkowej i zapobiegania nadmiernemu obciążeniu układu ruchu.

Wykonane na zamówienie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych analizy i prace naukowo-badawcze oraz materiały propagujące wiedzę o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz o sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom, publikowane są na stronie internetowej Zakładu www.zus.pl

III. PODSUMOWANIE

Warunkami i ochroną pracy w Polsce zajmuje się wiele podmiotów m.in.: Państwowa Inspekcja Pracy, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Instytut Medycyny Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wyższy Urząd Górniczy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Urząd Dozoru Technicznego, Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego, Inspekcja Transportu Drogowego, Państwowa Straż Pożarna.

Na poziomie lokalnym działają jednostki terenowe wymienionych instytucji oraz organy samorządowe. Integracja działań podejmowanych przez organy administracji państwowej, organy nadzoru nad warunkami pracy oraz partnerów społecznych, wykorzystująca ich potencjał organizacyjny, techniczny oraz wiedzę i doświadczenie ma wpływ na podniesienie celowości i skuteczności działań prewencyjnych.

Nieodzownym ogniwem warunkującym skuteczne zarządzanie bezpieczeństwem i zdrowiem w pracy są także działania podejmowane przez pracodawców oraz aktywny udział pracowników angażowanych w zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa pracy, w tym w zakresie ograniczania ryzyka zawodowego.

Istotną rolę współpracy podkreśla kampania „Partnerstwo dla Prewencji” koordynowana przez Europejską Agencję Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych wziął udział.

Zakład prowadząc działalność prewencyjną współpracuje z instytucjami rządowymi i pozarządowymi w szczególności z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym, Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi, Wyższym Urzędem Górniczym, Stowarzyszeniem Przyjaciół Integracji. Podejmuje wspólne inicjatywy i działania zarówno na szczeblu centralnym, jak i terenowym i będzie kontynuował w latach następnych wspólną politykę w zakresie eliminowania zagrożeń w środowisku pracy, zwłaszcza w odniesieniu do mikro i małych przedsiębiorstw.

Kierunki działań w obszarze ochrony pracy wyznacza na poziomie międzynarodowym m.in. ustawodawstwo Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz strategia Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, a na poziomie krajowym - Krajowe Programy Działań podejmowane przez poszczególne państwa członkowskie.

Zakład od wielu lat bierze udział w posiedzeniach zatwierdzających projekty realizowane w ramach wieloletniego programu Poprawa Warunków Pracy. Stanowią one dla Zakładu źródło informacji o działaniach zmierzających do innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych i technicznych. Działania te ukierunkowane są na rozwój zasobów ludzkich oraz nowych wyrobów, technologii, metod i systemów zarządzania przyczyniających się ograniczenia liczby osób zatrudnionych w warunkach narażenia na czynniki niebezpieczne, szkodliwe i uciążliwe oraz zmniejszenia wypadków przy pracy, chorób zawodowych i wynikających z tego strat ekonomicznych. Pozyskana z raportu dotyczącego wieloletniego programu Poprawa Warunków Pracy wiedza jest wykorzystywana m.in. przy planowaniu działań z zakresu prewencji wypadkowej prowadzonej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z opinią Komitetu Doradczego ds. Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy przy opracowaniu nowej europejskiej strategii w dziedzinie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy na lata 2013-2020 wspólnym celem powinien być ogólny spadek liczby wypadków przy pracy, chorób zawodowych oraz problemów zdrowotnych. Jej ogólne hasło brzmi: prewencja lepsza od rehabilitacji, rehabilitacja lepsza od przedwczesnego opuszczania rynku pracy. W opracowanym dokumencie Komitet zaleca m.in.:

- rozwijanie narzędzi pozwalających na radzenie sobie z zawodowymi zagrożeniami psychospołecznymi, w tym prowadzenia programów zapobiegającym zagrożeniom

psychospołecznym i ograniczającym skutki szkodliwego stresu w pracy, wymianę dobrych praktyk w tym zakresie,

- zapobieganie wypadkom przy pracy oraz problemom zdrowotnym na poziomie przedsiębiorstw, w tym promowanie inicjatyw angażujących pracowników w decyzje przedsiębiorstwa dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa w pracy oraz włączających myślenie o bhp do decyzji kierownictwa,
- promowanie kultury zapobiegania wypadkom przy pracy i problemom zdrowotnym, w tym uwzględnienie działań mających na celu poprawę proaktywnego zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem w przedsiębiorstwach,
- kontynuowanie edukacji i szkoleń w zakresie bhp, w tym włączenie bhp do programów edukacyjnych na wszystkich poziomach np. w szkołach, na uniwersytetach.

Realizacja tych zaleceń jest możliwa tylko przy szerokiej współpracy z partnerami społecznymi na wszystkich poziomach.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizując zadania z zakresu prewencji wypadkowej będzie przy współpracy z podmiotami działającymi w obszarze ochrony pracy kontynuował działania na rzecz tworzenia bezpiecznego środowiska pracy, wspierał inicjatywy w zakresie skutecznego zapobiegania i ograniczania ryzyka zawodowego w przedsiębiorstwach oraz rozwoju edukacji i szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników.